

Adm. direktør i Norsk Sentrumsutvikling

SENTRUM I BYEN: MELLOM BEVARING OG FORNYELSE

Aldri før har det vært knyttet så store forventninger til Sentrumskonferansen som til årets konferanse her i Stavanger. Av alle de forutgående, er årets konferanse uten tvil den viktigste. Det er ikke bare fordi Norsk Sentrumsutvikling hevder det, men fordi behovet for målrettede tiltak og høyst tiltrengte virkemidler i sentrum nå fremholdes av stadig flere, med økende intensitet og i tiltagende grad av utålmodighet.



Det er flere grunner til at det er forventninger til årets sentrumskonferanse. Først og fremst fordi de er her alle - i det minste nesten alle - som har evne, kompetanse og forhåpentligvis vilje til å treffe de tiltak som er nødvendige for at sentrum i norske byer skal bevares og fornyes, blomstre og leve - noen vil si overleve.

Det gjelder selvfølgelig våre utmerkede foredragsholdere og medvirkende som vil øse av sine fakta- og kunnskapsbaserte erfaringer og inspirere oss - og det gjelder ikke minst alle konferansedeltagerne, som etter konferansen bare lengter å dra hjem og ta fatt. Bare et blikk på deltakerlisten for årets konferanse skulle bekrefte dette. Et hjertelig velkommen til dere alle!

Forventninger er ikke nødvendigvis det samme som forhåpninger. Vanligvis går det siste forut for det første – så også i denne sammenheng.



Mens tidligere sentrumskonferanser har vært preget av forhåpninger til de ulike aktørene – ikke minst til våre statlige myndigheter, må det – med bakgrunn i all den dokumentasjon og de mange fakta-baserte erfaringer som har vært delt på innpå tjue tidligere konferanser – være riktig ved denne anledning å gå fra forhåpning til forventning.

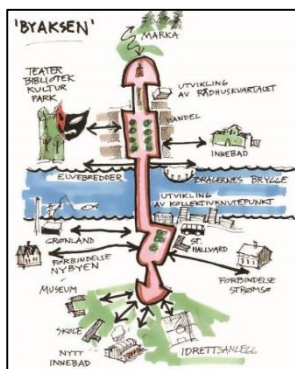
Og selv om sentrumsutvikling i bunn og grunn er et lokalt anliggende, kan det ikke være en overraskelse for noen, at denne forventning i første rekke knytter seg til konferansens åpningsforedrag: Vitalisering av sentrum – et felles anliggende og et politisk ansvar.

Eller alternativt sagt: Uten sentrum, ingen by.

At det så knytter seg forventninger til en sentrumskonferanse i Stavanger, skyldes ikke minst at det nettopp i denne byen en vårdag i 2011 ble tatt et betydelig og visjonært initiativ for både å vitalisere sentrum og forhindre at sentrum skulle degenerere i møte med sterke krefter utenfor sentrum – enten det var på Forus, i en næringspark (fælt ord, forresten) et eller annet sted i randsonen rundt byen eller – for den saks skyld – som følge av det økende trykket fra det verdensomspennende nettet.

Initiativet kom slett ikke fra hvem som helst; en surmulende sentrumskjøpmann med nok en slunken dagsomsetning eller et selverklært «parkeringsoffer» med et høyst uberettiget krav om gratis parkering hvor enn det måtte være i sentrum.

Nei, initiativet kom fra daværende ordfører i det som i det minste den gang var Norges mest ekspansive by og rettet seg mot (heller ikke det en hvem-som-helst) ansvarlig statsråd med oppdrag – og får vi tro – forhåpning om å vitalisere norske byer, og gi dem forvaltningsbaserte redskaper for å kunne bevare og videreutvikle uunnværlig bærekraft for sentrum i byen.



For det er nettopp bærekraft dette dreier seg om – det være seg gult, grønt eller blått på kommunens plan for sentrum (i den grad noe slikt finnes) eller regelrett økonomisk bæreevne hos dem som i første rekke tilfører sentrum den puls som er nødvendig for å opprettholde livet i sentrum av byen. Så kan vi selvfølgelig legge til at sentrum i byen er alt for viktig til å overlates til handelsstanden. Men det er et faktum at uten handel dør sentrum.



At så en høyreordfører i Stavanger og en SV-statsråd i hovedstaden skulle finne hverandre i det som må ha vært et profetisk overlys – skulle jo være en klar indikasjon på at tidspunktet for tidsriktige og nødvendige tiltak for lengst er inne. Også fordi de tiltak som ble foreslått, var lansert av statsrådets eget departementet allerede i 2007. Og da var det ikke en sentrumsplan for det nye Jerusalem det dreide seg om, men noen enkle grep med formål å bevare og fornye trauste norske byer. Nå er sikkert den tidligere stavangerordføreren og den forhenværende miljøstatsråden fortsatt det de er, selv om ingen av dem lenger er det de var, eller i det minste der de var den gang da. For som med de fleste luftspeilinger, så viser virkeligheten seg oftest å være annerledes når det får gått seg til litt. Da kan det være at nettopp denne konferansen må ha som mål nok en gang å peke på visjonære muligheter og tiltak som trengs for nettopp å bevare og fornye sentrum i byen.



Oslo♥ – byen min!

Riktige sentrumstiltak krever nemlig det - fordi sentrum i byen tilhører alle - både de som bor der, lever sine liv der eller simpelthen må et høyst nødvendig ærend dit – til torget og kjøpmannen på hjørnet, til kulturhuset og til kinoen, til kafeen eller for å treffe og samvirke med sine medborgere i sentrum - byens sosialterapeutiske hjertet i byen.

For her som alle steder gjelder den samme regelen: Viktigere enn å gjøre alle ting riktig, er det å gjøre de riktige tingene. Og gjøre dem i tide. Det er her Det Kgl. Kommunal- og moderniseringsdepartement kommer inn i bildet.



Når Norsk Sentrumsutvikling aldri har vært opptatt å lete etter restriksjoner mot andre i en misforstått tro på at det i seg selv skulle kunne sikre sentrum, er det kort og godt fordi liv og vekst i sentrum ikke lar seg frembringe av negasjoner (om det måtte hete det). Nei, skal en lykkes med å bevare og fornye sentrum, må dette begrunnes positivt i seg selv, og virkemidlene anrettes mot og applikeres

på nettopp sentrum. Og de må være forpliktende!

Det er mulig at den såkalte kjøpesenterstoppen hadde som intensjon å redde handelen i sentrum. Men Norsk Sentrumsutvikling har aldri trodd på den som en gudgitt redningsplanke. All erfaring viser at hverken kjøpesentrene eller markedet for øvrig trodde på denne stoppen (som egentlig vel viste bare å være en liten nedbremsing og en unnamanøver før ferden fortsatte i det samme sporet).

For skal en frem for sentrum trengs det mer en bare bremses, da er det høyst nødvendig med gass også – for ikke å snakke om oppladbar elektrisitet. Ikke nødvendigvis inne i, men i det minster inn til. Sentrum lar seg dessverre ikke utvikle ved hjelp av negative virkemidler i periferien – i alle henseender av dette begrepet.

Bare ved målrettede og konkrete tiltak og virkemidler fra alle berørte parter kan sentrum i byen vitaliseres. Det er noe annet enn kreftenes frie spill eller markedets selvlegende evne. Og det kan hende at det vil være med sentrum som med røykeloven: At de tiltak som ble sett på som negative og regulerende tvang – egentlig var til beste for både livsoppholdelse og ikke minst livsutfoldelse.

Tiltakshaverne her er statlige- og kommunale forvaltningsorganer, så vel som gårdeiere – enten de aktive og lokalt tilstedeværende, eller de som i annen eller tredje generasjon nøyter seg med å fjerntstyre sitt nedarvede imperium over en paraplydrink i Marbella, eller om de så er



et fjerntliggende investerings-selskap der avkastning på investeringskapitalen har eneste fokus. Og skulle sentrum være for viktig til å overlates til handelsstanden, er det enda viktigere at sentrum i byen ikke prisgis sistnevnte kategori eiendomsbesittere.



Så vil en etter all tale om positive virkemidler helt sikkert kunne hevde at her må det foreligge en åpenbar selvmotsigelse når Norsk Sentrumsutvikling – etter klar anvisning fra nærmere femti norske sentrumsorganisasjoner - har valgt å si et bastant, men svært velbegrunnet og godt fundamentert nei til søndagsåpne butikker.



Det har sin grunn i at regjeringens forunderlig dårlig formulerte og enda dårligere begrunnede ja til søndagsåpne butikker i realiteten er et nei til de allerede sårbare butikkene i sentrum – og følgelig sentrum selv. Det paradoksale springer en umiddelbart i øynene, når regjeringen – sannsynligvis mot bedre vitende - hevder at forslaget om søndagsåpne butikker egentlige bare dreier seg om mulighetene til å velge: Verden er fri for alle – pest eller kolera. Verden – i det minste vår del av den -er ikke slik, og den valgmulighet regjeringen forfekter er av ren akademisk karakter.

For de som kan velge (de frittstående butikkene i sentrum) må i realiteten forholde seg til andres valg. Og det er ikke butikkene i de store kjøpesentrene – for i motsetning til frittstående butikker i sentrum, som i teorien kan velge, har kjøpesenterbutikkene heller ikke en teoretisk valgmulighet - de må pent avfinne seg med det valg Olav Thon og andre kjøpesentereiere tar for dem.

Jo, det er sant at det finnes flere muligheter – også i dette spørsmålet, men det finnes bare ett alternativ (det ordet finnes nemlig bare i entall): Enten velger man det ene eller så velger man det andre. Og er det sentrum



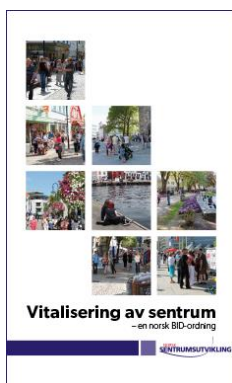
i byen det dreier seg om, er dette valget enkelt.

Her ligger ikke løsningen i det valg den enkelte sentrumsbutikk tar, men i det valg regjeringen selv må ta. Det er som med gutten i den gamle godteributikken som ville ha for ti øre i blandede drops, og fikk til svar fra mannen i butikken: «Her har du to stykker, så får du blande dem selv».

Av helt praktiske årsaker kan ikke Sentrumskonferansen være et verksted for alle som er her: De mange politiske- og administrative beslutningstagere på ulike forvaltningsnivåer, representanter for næringsliv, sentrumsorganisasjoner og reiseliv; utviklere, arkitekter og entreprenører, så vel som gårdeiere, kjøpmenn og investorer. Det er i og for seg intet tap, dersom årets konferanse kan gi ideer, innspill og insentiver til de verksteder og veksthus som nødvendigvis bare kan eie rom lokalt. Her har statsråden rett, men spillereglene fastsettes på annet hold. Det er ikke så uvesentlig i denne sammenheng.

Norsk Sentrumsutvikling har basert sin virksomhet på fakta og kunnskap om sentrum i byen. Vi er av den tro at det også gjelder årets medvirkende, enten de kommer fra regjeringskontorene, gulvet i butikken eller bare er bygårdsgutt, som en av konferansedeltagerne har titulert seg - kanskje den beste posisjon å være i også på årets konferanse.





Og om det mest unevnelige av alt som ikke skal nevnes på denne konferansen (fordi det har vært nevnt av så mange så mange ganger før) - BID, som på norsk heter «Vitalisering av sentrum», fremdeles ligger på statsrådets bord (eller som noen av oss frykter) i statsrådets skuff, er dog både utredningen og selve saken fremdeles innen statsrådets rekkevidde. Da kan det være godt å ha lange armer. De fleste statsråder har det. Det er da noe.

BID er viktig, men ikke umistelig.

BID kan godt vrakes og forlates om det gis bedre virkemidler for å bevare og fornye sentrum i norske byer. Men også her dreier det seg om å velge blant de mange muligheter – både til å bevare og til å fornye.

Ellers dør sentrum i byen.

Men det er jo dette vi skal høre mer om på denne konferansen – og allerede fra kl. 10.30. Det er da forventningens tidsalder begynner.

Ha en fortreffelig konferanse blant alle de mennesker du har rundt deg så langt øyet kan se: Mennesker med ett mål for øyet: At sentrum i byen både skal være økologisk og økonomisk bærekraftig og en funksjonelle arena for handel og tjenesteyting, kultur og opplevelse.

